

Er der håp?

Ola Didrik Saugstad

Pandoras eske: mennesket og bioteknologien

Oslo: Lunde forlag, 2022

246 s.

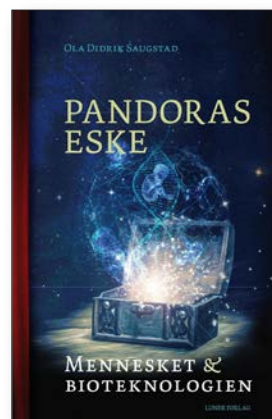
ISBN 9788252005479

Michael 2022; 19: 421–2.

Det er med en viss uro man begynner på en bok med et slikt tema og en slik tittel. Ola Didrik Saugstad er en velkjent stemme i debatten om abort, dødshjelp og bioteknologi. Som professor emeritus med nyfødtmedisin som spesialitet, har han stor kompetanse på området. Han har også et klart kristelig ståsted. Boka må forstås i denne konteksten.

Saugstad trekker lange historiske linjer. Fra rasetenkning via rasehygiene og eugenikk som var framtrepende til annen verdenskrig, abortdiskusjonen, bruk av bioteknologi og til framtidsperspektiver som menneskedesign ved hjelp av CRISPR og transhumanisme. Troen på eugenikk vies stor plass, og han argumenterer for at dette var, og er, tenkning som former syn på abort, bruk av pre- og perinataldiagnostikk og at det også peker mot en transhumanistisk framtid. Forfatteren setter abortkampen inn i en slik sammenheng, blant annet i omtalen av *Planned parenthood* som ble startet i USA av sykepleieren Margaret Sanger (1883–1966). Eugenikk hadde bred oppslutning i Norge, og det er viktig å bli minnet på rådende tenkning i 1930-årene. Steriliseringsloven i 1934 ble vedtatt mot én stemme. Saugstad har et interessant tilbakeblikk på diskusjonen mellom toneangivende stemmer i 1920-årene som Sigrid Undset (1882–1949) og Katti Anker Møller (1868–1945).

Oppdagelsen av DNA og påvisning av kromosomavvik i form av trisomier diskuteres. Framveksten av ultralyd og annen fosterdiagnostikk som

non-invasiv prenatal test (NIPT) forklares enkelt. Et viktig anliggende er bruk av preimplantasjonsdiagnostikk. Forfatteren diskuterer inngående fosterets rettigheter, og når han hevder å ikke være mot abort, savner jeg en nærmere diskusjon av avveiningen mellom den gravides rettigheter og fosterets rettigheter. Han diskuterer også grundig menneskeverdet og alle menneskers iboende verdi. Dette gjelder særlig paragraf 2c i abortloven. Her savner jeg diskusjon om belastningen for kvinnen som skal bære fram et barn med økt omsorgsbehov.

Framveksten av in vitro-fertilisering (IVF) økte frekvensen av svangerskap med to eller flere fostre på grunn av metodene fertilitetsklinikkene brukte. Det medførte et ønske om fosterantallsreduksjon. Legene som utfører fosterantallsreduksjon omtales som ofre for *ondskapens banalitet* – med referanse til Hannah Arendts (1906–75) vurdering av Adolf Eichmann (1906–62). Folk har forskjellige meninger om spørsmålene som behandles i boka, og mens man slik kan veie for og imot, vil lovgiverne måtte ende på et enten-eller. Jeg hadde kanskje forventet en mer tolerant tilnærming til meningsmotstandere.

Forfatteren går langt i å tillegge tilhengere av selvbestemt abort eugeniske motiver og bruker filosofen Øivind Giæver som sannhetsvitne. Giævers gjennomgang konkluderte med at eugenikk var lite framtreddende i abortdebatten i Norge (1). Ifølge Saugstad hevder Giæver at det var fordi dette var et allerede avklart spørsmål. Men Giæver *hevder* ikke, han *spør* om det kan være en sammenheng (1). Eksemplet gir inntrykk av en kildebruk så langt det passer, noe som jeg synes skjemmer boka. En styrke er en god referanseliste og et navnerregister.

Boka er interessant og gir kunnskap om historikken fram til i dag. Forfatteren har liten tro på at bioteknologi, abort etc kan være et gode for menneskeheten, og jeg sitter igjen med inntrykket at i hans øye er også håpet borte fra Pandoras krukke.

Litteratur

1. Giæver Ø. Eugenisk indikasjon for abort – en historisk oversikt. *Tidsskr Nor Lægeforen* 2005; 125: 3472–6. [Eugenisk indikasjon for abort – en historisk oversikt | Tidsskrift for Den norske legeförening \(tidsskriftet.no\)](https://tidsskriftet.no/2005/125/3472-6)

Svein Aarseth
svein.aarseth@legeforeningen.no

Svein Aarseth er spesialist i allmennmedisin og i arbeidsmedisin og leder av Rådet for legeetikk.